

Ströbergmålet – Säpo vill ha resning, men RÅ avstyrker

Treholtfallet har på nytt aktualiserats genom påståendena om att norska Säpo hade förfalskat bevismaterial. Stortingets EOS-utskott, som utövar tillsyn av de norska säkerhets- och underrättelsetjänsterna, har därför beslutat granska om säkerhetspolisen har använt sig av otillåtna metoder. Även Gjenopptakelsekommisjonen – en oberoende resningsinstitution vars motsvarighet inte finns i Sverige – har beslutat ta upp fallet.

Sverige tycks emellertid sakna en sådan myndighetsförankrad känsla för den enskilde medborgarens rättssäkerhet. Både JO, JK och justitieministern har avvisat begäranden om en oberoende undersökning av de övergrepp som Säpo begick mot förre flygofficern Bertil Ströberg genom att mörka bevismaterial. Även justitieutskottet och Säkerhets- och integritetsskyddsämnden har nyligen fått framställningar om en utredning, men de har ännu inte svarat.

Flygofficern Bertil Ströberg dömdes 1983 för grovt spioneri. I mars 2009 lämnade Ströberg in en tredje resningsansökan till Högsta Domstolen (HD). Den kompletterades i oktober med nya sensationella uppgifter: TV4:s Kalla Fakta hade hittat dokument i Säpos arkiv som bl.a. visade att det namn som är centralt i målet, *Sven Roland Larsson*, hade använts tidigare i ett annat spionerisammanhang, även då med samma Poste Restante-adress som i Ströbergfallet. Men den uppgiften, liksom andra intressanta omständigheter som kunnat fria Ströberg redan 1984, hade hela tiden undanhållits för övriga delar av rättsväsendet.

Hos HD ligger nu förutom själva resningsansökan dels den förklaring som HD begärt in från Riksåklagaren (RÅ), dels den svarsinlägga till förklaringen som Ströbergs nuvarande advokat Björn Hurtig lämnat in. (Samtliga texter finns på www.folke.se jämte kommentarer.)

Hurtig skriver så här: *”Bertil Ströberg kan inte på något sätt lastas för att de nya uppgifter som åberopas i denna resningsansökan inte kommit fram tidigare. Vare sig han, hans tidigare försvarare eller de dömande domstolarna har känt till – eller kunnat känna till – de nu åberopade uppgifterna. De nya uppgifterna har legat gömda i SÄPO:s och Försvarets hemligstämplade arkiv, och inte ens JO fick del av dessa uppgifter i samband med den granskning som gjordes 1984.”*

RÅ:s text innehåller flera grava resonemangsfel. Bara ett exempel från sidan 8. Där behandlas händelsen att en rapport från en agent för dåvarande svenska Statspolisen (Lennart Savemark), som hade infiltrerat Sovjetiska Informationsbyrån, hade returnerats till byrån med erbjudande om mer information mot ersättning. RÅ menar att detta helt saknade underrättelsevärde för både Sovjet och Sverige. Men rapporten visade ju att byrån hade en mullvad inom sig, och spioniererbjudandet att det sannolikt fanns en sovjetagent hos Statspolisen. Fler flagranta brister i RÅ:s text beskrivs på www.folke.se.

Det sensationella i RÅ:s förklaring är i stället Säpos yttrande (bilaga 4). Där sägs bl.a. att det tillvägagångssätt som polisagenten Savemark beskrev 1957 och i sitt PM till Säpo 1984 är så snarlikt det sätt som förekom i Ströbergfallet att händelserna 1957 borde ha utretts inom ramen för brottsutredningen mot Ströberg. Men man har inte kunnat finna att så skedde.

Vidare säger Säpo så här om de två PM som upprättats med anledning av att Poste Restante-brev till Sven Roland Larsson hade efterfrågats på ett annat postkontor *efter* Ströbergs gripande men *innan* uppgiften om namnet Larsson blivit känt genom media:

”Några mer ingående efterforskningar om sådan information kan finnas hos Säpo har dock inte gjorts inom ramen för denna genomlysning. – – – Skälet till detta är omständigheten att redan Säpos fastställande av uppgifterna om källa XXX (bortmaskat namn, förf. anm.) rapport från 1957-05-07 har bedömts vara tillräcklig för att riksåklagaren ska kunna förhålla sig till frågan om huruvida Bertil Ströberg ska beviljas resning eller inte.”

I klartext: Säpo anser att uppgiften om Savemarks PM är tillräckligt skäl för att RÅ ska tillstyrka Ströbergs resningsansökan.

Säpo säger på flera ställen att man inte kan utesluta att annan relevant information finns i andra akter – t.ex. hos Säpo, Riksarkivet eller Försvarmakten – som inte har studerats p.g.a. RÅ:s begränsning av uppdraget. Även muntlig information, som inte finns redovisad, kan ha lämnats till RÅ. Det är otillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt.

Säpos yttrande gjordes *innan* RÅ hade beslutat återuppta förundersökningen. Inom ramen för en sådan skulle Säpo sannolikt ha nagelfarit ärendet ännu hårdare.

Säpo har dock missat en viktig sak: det exemplar av Savemarks PM som studerats kommer från Försvarsstaben, något som framgår av sändlistan. Vart Säpos eget exemplar har tagit vägen är okänt. Inte heller har man återfunnit den utredning om PM:et som Säpos dåvarande operative chef P-G Näss enligt aktanteckningar skulle ha gjort. Uppgifterna har således inte bara hållits gömda i arkiven – oåtkomliga för åklagaren, Ströberg, hans försvarare och domstolarna – utan man har sannolikt också olagligen städat undan akter någon gång från juni 1984 och framåt för att göra mörkläggningen definitiv.

Den tredje delen i RÅ:s förklaring, chefsåklagare Tora Holsts ”utredning”, tillkom *efter* RÅ:s beslut om återupptagen förundersökning. Denna del uppfyller dock inte ens rudimentära krav på vad en förundersökning ska innehålla. Inga summeringar, inga slutsatser. Bara sida upp och sida ner med tradiga och okoncentrerade förhör av personer som allt som oftast tycks lida av selektiv minnesförlust. Och P-G Näss har av okänd anledning fått kopiera in diverse kvällstidningsartiklar och privat korrespondens med Säpo och TV4 av föga relevans för fallet. Bl.a. påstår han lögnaktigt i ett e-brev till Säpo att namnet *Sven Roland Larsson* skulle ha använts i en säkerhetskurs på Flygstaben en kort tid före Ströbergs gripande. Näss återkommer till detta påstående hela sju gånger i e-brevet. Holst borde ha ansträngt sig för att avfärda denna uppgift – som i och för sig hade varit graverande om den hade varit riktig – eftersom namnet bevisligen inte har förekommit i något sådant undervisningsmaterial.

Eftersom varken justitieutskottet eller Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden sannolikt kommer att reagera, får vi nu hoppas på Högsta Domstolens ensamma klokskap.

Från Ströbergs gripande till dom 1983 tog det bara 54 dagar. De aktuella bevisuppgifterna låg gömda hos Säpo i över 9 200 dagar. Resningsansökan har nu legat nästan 600 dagar i HD utan något avgörande beslut om rättelse. Ger inte detta litet perspektiv på de skillnader i *action* och rättssäkerhet som förekommer när myndighetsinitierade åtgärder ställs mot en enskild medborgares krav på rättelse? Myndigheterna satte dit Ströberg på knappt två månader efter en mycket summarisk och bristfällig utredning. Jämför det med den viljesvaghet, seghet och tidsspillan som nu präglar de rättsvårdande myndigheterna när det gäller att utreda och korrigera de begångna rättsövergreppen!